

İşıqlı sabahlar üçün, parlaq bir gələcək üçün,
çiçəklənən millət üçün, səsi dünyaya yayılacaq bir
gənclik üçün, düşünərək yaşayanlar üçün, xoşbəxt bir
ailə üçün, sevincli qəlblər üçün, gülən üzler üçün,
həyat səhifələrimizi parlaq imza sahiblərinin
qələmi ilə yazmaq üçün

parlaq imzalar

Kitabın sahibi: _____

Oxu tarixi: _____

Ürək ver:

QILAFLI ADAM

(hekayələr)

ANTON ÇEXOV

Rus dilindən tərcümə:

Qılman Musayev

Şəfiqə Ağayeva

İsgəndər Nəfisi

Koordinator: Amin
Redaktorlar: Fəridə ZİYADOVA
Toğrul MUSAYEV
Korrektorlar: Fəridə ZİYADOVA
Turac ELDARQIZI
Tərtibatçı: İsmayıl SÜLEYMANLI
Art-direktor: Ramin HƏSƏNƏLİZADƏ
Cildin dizayneri: Aygül ƏLİYEVA

Антон Павлович Чехов
ЧЕЛОВЕК В ФУТЛЯРЕ (рассказы)

Anton Pavloviç Çexov
QILAFLI ADAM (hekayələr)

Bakı, "Parlaq İmzalar" Nəşriyyatı – 2024, 80 səh.

© Антон Павлович Чехов / 1883-1898

© Parlaq İmzalar MMC / 2024

Kitabın bütün hüquqları qorunur. İcazəsiz olaraq hər hansı vasitə ilə nəşri və yayımlanması qadağandır.

Parlaq İmzalar Nəşriyyatı | 137
Yoldaş seriyası | 13

www.parlaqimzalar.az

info@parlaqimzalar.az

  /parlaqimzalar

0559697259 / 0559897259

Mətbəə: "AVE PRINT" MMC

FEVRAL / 2024

Anton Çexov 1860-cı il yanvarın 29-da Taqanroq şəhərində anadan olub. 1879-cu ildə Moskva Universitetinin tibb fakültəsinə daxil olub. 1884-cü ildən başlayaraq yazıçı müxtəlif xəstəxanalarda həkim vəzifəsində işləyib. İlk iki hekayələr toplusu – “Rəngarəng hekayələr” və “Ala-qaranlıqda” 1886-1887-ci illərdə çap olunub.

Çexov 26 il ərzində irili-xırdalı 900-ə yaxın əsər yazıb. Onlardan bir neçəsi dünya ədəbiyyatının klassikasına çevrilib: hekayələrindən “6 №-li palata”, “Qılaflı adam”, “Məmurun ölümü”, “Qüssə”, “Qara rəhib”; pyeslərindən “Albalı bağı”, “Üç bacı”, “Qağayı” və s.

Yazıçı 1901-ci ildə aktrisa Olqa Knipperlə ailə həyatı qurub. 1904-cü ildə yoldaşı ilə birlikdə Badenveyler kurtortuna müalicəyə gedib və orada da dünyasını dəyişib.

Mündəricat

Qılafli adam_____	9
Qüssə_____	31
Rotşildin skripkası_____	41
Buqələmun_____	57
Çaxnaşma_____	63

QILAFLI ADAM

Gecəyə düşən iki ovçu qalmaq üçün Mironositski kəndinin ucqar bir yerində kəndxuda Prokofiyanın anbarına sığındı. Bunlardan biri baytar İvan İvaniç, digəri isə gimnaziya müəllimi Burkin idi. İvan İvaniçın qəribə, iki familiyası vardı – Çimşa-Himalayski, bu familiya ona heç yaraşmırdı, ona görə də bütün quberniyada onu, sadəcə, adı və atasının adı ilə çağırırdılar. O, şəhərin yaxınlığında yerləşən at zavodunda yaşayırdı, indi təmiz hava almaq üçün ova çıxmışdı. Gimnaziya müəllimi Burkin isə hər yay qraf P.-gilə qonaq gələrdi, ona görə bu yerlərdə çoxdan bəri tanınırdı.

Yatmamışdılar. Ucaboy, arıq, uzun bıqları olan qoca İvan İvaniç anbarın qapısı ağzında oturub çubuq çəkirdi, üstünə ay işığı düşürdü. Burkin içəridə ot üstündə uzanmışdı, qaranlıq onu udmuşdu.

Cürbəcür əhvalatlar danışurdılar. Yeri gəlmişkən, kəndxudanın arvadı Mavradan da söz düşmüşdü, deyirdilər ki, bu sağlam və ağıllı qadın ömrü boyu öz doğma kəndindən kənara çıxmamış, hələ bu vaxta qədər nə şəhər, nə də dəmir yolu üzü görmüşdü, son on ildə isə sobanın dibindən əl çəkmiş, yalnız gecələr küçəyə çıxırdı.

– Burda təəccüblü nə var ki? – Burkin dedi. – Təbiətə tənhalığı sevən, xərçəng və ya ilbiz kimi öz qınlına çəkilən insanlar bu dünyada az deyil. Kim bilir, bəlkə, bu, atavizmin təzahürüdür, insan ulu babasının hələ ictimai heyvan olmamışdan qabaq təkbaşına mağarada yaşadığı dövrə qayıdır, yoxsa bu, sadəcə, insan xarakteridir? Mən təbiyyatçı deyiləm, ona görə də bu cür məsələlər mənlik deyil, sadəcə, onu demək istəyirəm ki, Mavra kimi adamlar az deyil. Çox uzağa getməyə, elə iki ay bundan əvvəl şəhərimizdə yunan dili müəllimi olan Belikov adlı bir həmkarım vəfat etdi. Yəqin, bu adam haqqında eşitmişiniz. O bu cəhətdən qəribə idi ki, həmişə, hətta çox xoş havada belə qalox və çətir ilə küçəyə çıxardı, özü də əyninə hökmən astarı pambıqlı palto geyərdi. Çətirinin də, saatının da çexolu vardı, saatıninki boz rəngli zəmşədən idi, kərandaş çərtmək üçün çıxardığı cib bıçağının belə balaca bir çexolu vardı; və həmişə yaxalığını qaldırıb üzünü gizlətdiyindən sanki üzü də çexolun içində idi. Tünd şüşəli gözlük taxardı, fufaykası¹ əynindən çıxmazdı,

1 Fufayka – isti, toxunma qollu və ya qolsuz köynək – Red.

qulaqlarına pambıq tıxardı, faytona minəndə də faytonun üstünü qaldırmağı əmr edərdi. Bir sözlə, bu adam qarşısızalmaz bir şövqlə dayanmadan ətrafına örtük çəkirdi, belə demək mümkünsə, özünə qılf düzəldirdi və bu qılf onu kənar hadisələrdən təcrid edir, qoruyurdu. Reallıq onu özündən çıxarır, qorxudur, daim təşviş içində saxlayırdı və ola bilsin, keçmişə və heç vaxt olmayan şeyləri tərifləməyi də buna görə idi: qorxaqlığına və həqiqətə qarşı olan nifrətinə bəraət qazandırmaq üçün dərs verdiyi qədim dillər də onun üçün geydiyi qaloş və əlindəki çətir kimi bir şey idi, onun sayəsində əsl həyatdan gizlənirdi.

– Ah, yunan dili necə ahəngdar və gözəl dildi! – o, zərif bir ifadə ilə dedi. Sonra sanki öz sözlərini sübut etmək üçün gözlərini qıydı və barmağını qaldıraraq tələffüz etdi: – *Antropos*!

Belikov hətta öz fikrini də qılf içində gizlətməyə çalışırdı. Ondan ötrü yalnız nələrinə qadağan olunması haqqında yazılan sərəncamlar və qəzet məqalələri anlaşılan idi. Sərəncamda məktəblilərə axşam saat 9-dan sonra küçəyə çıxmağa icazə verilməyibse, yaxud hər hansı məqalədə şəhvani məhəbbət qadağan edilibse, bu ondan ötrü çox aydın bir məsələ idi. Qadağan olunub, vəssalam. Rüşxət və icazədə isə ondan ötrü həmişə şübhəli bir ünsür, elə bil natamam və mübhəm bir şey gizlənirdi. Şəhərdə dram dərnəyinə,

1 Yunanca “insan” deməkdir. – Red.

qiraətxanaya, yaxud da çayxanaya icazə veriləndə o, başını yırğalayıb yavaşca deyirdi:

– Əlbəttə, bunların hamısı gözəldi, ancaq bir qənbərqulu çıxmasa yaxşıdı!

Qayda-qanunu hər hansı şəkildə pozmaq, əməl etməmək, qanundan kənara çıxmaq onda ruh düşkünlüyünə gətirib çıxarırdı, halbuki bunların ona heç bir dəxli yox idi. Yoldaşlardan biri ibadətə gecikdikdə, yaxud gimnazistlərin yaramazlığı barədə xəbər yayıldıqda və ya qadın müəllimlərdən biri gecə vaxtı bir zabitlə görüləndə özündən çıxır və: “Bir qənbərqulu çıxmasa yaxşıdır”, – deyirdi. Pedaqoji şuralarda isə o öz ehtiyatkarlığı, vasvasılığı və xalis qılaflı mülahizələri ilə bizi zara gətirirdi: məsələn, deyirdi ki, oğlan və qız gimnaziyalarında gənclər özlərini yaxşı aparmır, sinifdə səs-küy salırlar, müdiriyyətin bu vəziyyətdən xəbəri olsa, qorxuram, bir qənbərqulu çıxsa, ikinci sinifdən Petrov, dördüncü sinifdən Yeqorov məktəbdən çıxarılsa, nə yaxşı olardı! Əlqərəz, o öz ah-vayı ilə, şikayəti ilə, xırdaca, solğun üzündəki tündrəngli gözlüyü ilə hamımıza təzyiq göstərirdi, biz də ona güzəştə gəldik; Petrovun, Yeqorovun davranış balını azaldırdıq, cəza verirdik və nəhayət, məktəbdən kənarlaşdırırdıq. Onun bizim evlərimizə qonaq gəlmək kimi qəribə adəti vardı. Bir də görürdün, bir müəllimin evinə gəlib oturur və hey susur, sanki nəyi isə diqqətlə gözdən keçirirdi. Beləcə bir neçə saat dinməz-söyləməz oturduqdan sonra çıxıb gedirdi. O buna “yoldaşlar ilə yaxşı

əlaqə saxlamaq” adı verirdi, görünür, müəllim yoldaşının evinə gəlib oturmaq onun üçün ağır iş idi, fəqət bunu özü üçün vəzifə hesab edirdi. Biz müəllimlər ondan qorxurduq, hətta müdir də ondan çəkinirdi. Bizim müəllimlərin hamısı düşüncəli, ədəb-ərkanlı, Turgenev və Şedrinin kitabları ilə tərbiyə olunmuş adamlardı, amma di gəl həmişə qaloş və çətirlə gəzən bu adam bütün gimnaziyanı düz on beş il öz əlində saxlamışdı! Nəinki gimnaziyanı, hətta bütün şəhəri! Xanımlarımız onun xəbər tutmasından qorxaraq şənbə günləri ev tamaşaları düzəltmirdilər, ruhanilər onun yanında pəhrizi pozmaqdan və kart oynamaqdan çəkinirdilər. Belikov kimi adamların ucbatından son on-on beş il ərzində şəhərimizdə hər şeydən qorxmağa başlamışdılar. Ucdan danışmaqdan, məktub göndərməkdən, tanış olmaqdan, kitab oxumaqdan, kasıblara əl tutmaqdan, onlara savad öyrətməkdən... qorxurdular.

İvan İvanıç nəsə demək istəyirdi, öskürdü, sonra çubuğunu çəkdi, aya baxdı və ardınca aramla danışmağa başladı:

– Bəli. Düşünən, ədəb-ərkanlı adamlar Şedrin, Turgenevi, nə bilim, Boklu¹ və başqalarını oxuyurlar, ancaq di gəl belə adama tabe olurdular, dözürdülər... Məsələ də elə bunda idi.

– Belikov mənimlə bir evdə, bir mərtəbədə yaşayırdı, – Burkin sözünə davam etdi, – hətta mənzillərimizin qapısı üzbəüz idi, ona görə də tez-tez görüşürdük, mən

1 Henri Tomas Bokl (1821-1862) – ingilis tarixçisi – Red.

onun yaşayışına bələd idim. Evdə də eyni vəziyyət idi; xalat, təsək, pəncərə qapıları, sürgü, bir sıra qadağan edilmiş şeylər, məhdudiyətlər, aman Allah, birdən bir qənbərqulu çıxar! Ona pəhriz saxlamaq zərərli idi, yağlı da yemək olmaz, çünki birdən deyərler, Belikov pəhriz saxlamır, ona görə suf balığını kərə yağında qızardıb yeyirdi – bu, pəhriz yeməyi deyil, lakin buna pəhrizi pozmaq da demək olmaz. Haqqında bədgüman olmasınlar deyə evdə xadimə saxlamazdı, əvəzində 60 yaşlı Afanasi adlı bir aşpazı vardı, vaxtilə orduda dəşik kimi xidmət etmişdi, bəzi xörəkləri birtəhər bişirməyi bacaran, sərxoş, ağıldankəmin biri idi. Afanasi, adətən, əllərini çarpazlayıb qapı ağzında durar və içini çəkərək həmişə eyni sözləri təkrar edərdi:

– Bunlar indi yaman çoxalıblar!

Belikovun yataq otağı qutu kimi kiçik, çarpayısı miçətkənlə örtülü idi. Yatanda yorğanı başına çəkərdi; istidən otaqda nəfəs almaq olmurdu, külək bağlı qapını döyür, soba uğuldayır və mətbəxdən vahiməli, iniltili səslər gəlirdi...

O isə yorğanın altında da qorxardı. Qorxardı ki, birdən bir iş çıxar, ya Afanasi onu öldürər, ya da evə oğru girər. Bütün gecəni qorxulu yuxular görədi, səhəri isə mənimlə bərabər gimnaziyaya gedəndə kədərli və solğun görünərdi, hiss olunurdu ki, izdihamlı gimnaziya onun bütün varlığı üçün dəhşətli və iyrəncdir. Təbiət-cə tənhalığı sevən bu adama mənimlə yanaşı getmək ağır gəlirdi.